

Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa

Verksamhetsberättelse för 2014

Följande redogörelse avser den verksamhet som bedrivits av patient-, brukar- och anhörignätverket Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, NSPH under år 2014.

Beslutad på nätverksmöte den 24 februari 2015

Verksamhetsberättelsen 2014

Innehåll

1. Inledning	3
2. Nätverkets och AU:s arbete	4
Nätverksmöten	4
Remissvar och skrivelser	4
NSPH har under året framfört skrivelser och remisser kring följande frågor:.....	4
Externa kontakter	4
Medverkan på mässor och konferenser	5
Seminarier och konferenser som NSPH arrangerat	6
Informationsfrågor.....	8
Arbetsutskottet	9
3. Arbetsgrupper	9
<i>Arbetsgrupp 1a: Stöd till regional och lokalföreningssamverkan.....</i>	9
<i>Arbetsgrupp 1b: Inflytande och kvalitetsfrågor .....</i>	10
<i>Arbetsgrupp 1c. Kunskapsspridning och utbildning .....</i>	12
<i>Arbetsgrupp 1 d. Socialförsäkringsfrågor .....</i>	13
<i>Arbetsgrupp 1 e. Anhörigstöd.....</i>	14
4. Projekt	15
<i>Anhörigprojektet .....</i>	15
<i>Kvalitetsprojektet .....</i>	15
<i>Projektet Din Rätt .....</i>	16
<i>Övriga projekt .....</i>	17
5. Kampanjen (H)järnkoll	17
6. Externa uppdrag	19
7. Ekonomi	20
8. Kansliet	21
9. Slutord.....	21

BILAGOR

1. Plattform
2. Måldokument med aktivitetsplan
3. Kalendarium
4. Uppdragslista

För ytterligare information, t.ex. om det som skett i grupper/projekt, kontakta kansliet, tfn 08-120 488 40 eller mejla till info@nsph.se

1. Inledning

Denna verksamhetsberättelse skildrar det som skett under NSPH:s åttonde verksamhetsår. Nätverket, som bildades i sin nuvarande form våren 2007, har sin bakgrund i och bygger vidare på det samarbete som etablerades under Nationell Psykiatrisamordning 2004-2006. Nätverket har under perioden fortsatt att utvecklas och intresset för de frågor som vi driver har växt. Nätverkets representanter efterfrågas i många olika sammanhang, vilket bekräftar det stora behovet av ett fördjupat inflytande för patienter, brukare och anhöriga inom psykiatrin.

Arbetet utgår dels från våra egna ambitioner, som formulerats i ”Så vill vi ha det”, i NSPH:s plattform och vårt måldokument, dels från det uppdrag som regeringen gav oss i mars 2007 och som sedan dess förnyats 2010 och 2013 för ytterligare 3 år, och som bland annat innebär att NSPH ska utveckla metoder för ökat inflytande för patienter, brukare och anhöriga, såväl lokalt och regionalt som på nationell nivå, genomföra utbildningar och öka dialogen med beslutsfattare i kommuner och landsting.

Uppdraget är omfattande och kräver ett långsiktigt och uthålligt arbete av många för att ge resultat. Med ökade resurser skulle ännu fler kunna involveras och vårt arbete bli effektivare, vilket har framförts såväl till departement som till myndigheter.

NSPH är på nationell nivå ett nätverk för fördjupad samverkan mellan 13 medlemsorganisationer. Nätverksarbete är mer informellt, jämfört med det vi är vana vid i våra olika organisationer med praxis från föreningsvärlden. I avsaknad av stadgar och liknade regelverk har vi prövat oss fram för att finna former som kan engagera så många som möjligt. Ramar och rutiner för möten och beslutsfattande har utvecklats efter hand. Efter en ingående utvärdering av Socialstyrelsen samt ett internt rådslag beslutade nätverket år 2009 att anta en arbetsordning som beskriver hur beslut ska fattas, möten förberedas m.m. Den ursprungliga plattformen uppdaterades samtidigt. I september 2013 tillsattes en Framtidsgrupp som lett till att nätverket beslutat att genomföra ett visionsarbete 2015 som ska utmytna i ett nytt samlande dokument som ersätter ”Så vill vi ha det”.

Till stöd för arbetet har nätverket en samordnare, Anki Sandberg. Hon utgör tillsammans med Jan-Olof Forsén (RSMH), Sonny Wåhlstedt (SPES) och Per G Torell (Schizofreniförbundet) arbetsutskottet (AU). AU förbereder nätverksmötena och hanterar frågor som uppstår mellan dem. Det intressepolitiska arbetet sköts gemensamt av olika arbetsgrupper och AU. Vidare läggs stor vikt vid att möjliggöra nätverkets representation till olika uppdrag, referensgrupper o. dyl. Nätverksmötena, som håller samman nätverket, hålls 4 gånger per år. Där redovisas och följs verksamheten upp kontinuerligt och där fattas de för NSPH viktigaste besluten.

Till stöd för nätverket finns ett kansli som svarar för administration, ekonomisk redovisning, intern och extern information, förberedelser av möten och konferenser, uppdatering av webbsidan m.m. Utvecklingsarbetet sker i arbetsgrupperna och projekten. Vi driver också våra krav via representation i externa projekt och grupper. Nätverket har lagt sig vinn om att arbeta utåtriktat och knyta många nya kontakter.

Sammantaget har det varit ett spännande och lärorikt år. Det engagemang som lagts ner av alla deltagare har gjort att vi kunnat flytta fram positionerna i våra frågor. Mycket återstår att göra, men vi har lagt en bra grund att utgå från när vi arbetar vidare.

2. Nätverkets och AU:s arbete

Till grund för nätverkets arbete ligger en plattform, som antogs i juli 2007 och uppdaterades 2009, se [bilaga 1](#). Vidare styrs prioriteringarna av ett måldokument med aktivitetsplan, se [bilaga 2](#). Ett årskalendrium upprättas så att alla kan planera in mötena i god tid, se [bilaga 3](#).

Nätverksmöten

NSPH:s samlande organ är *nätverksmötet*, där alla stora och nya frågor behandlas och vårt eget arbete, inklusive Hjärnkoll, följs upp och avrapporteras. Vidare beslutas där om mål- och verksamhetsplan, budget och årets kalenderium.

Fem sådana protokollförda möten har ägt rum under året. Tre av dessa möten har hållits på NSPH:s kansli och två i lokal som PRIO-samordningen vid Socialdepartementet ställt till vårt förfogande (Scandic Alviks konferensavdelning). Regeringens PRIO-samordnare liksom olika handläggare från bland annat Socialstyrelsen, Myndigheten för Delaktighet, SKL, Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, har besökt nätverket för informations- och erfarenhetsutbyte, vilket har varit mycket uppskattat.

Vid nätverksmöten har bland annat följande frågor behandlats:

- Regeringens psykiatrisatsning och uppföljning och samarbetet runt PRIO
- Kunskapsstyrning inom området psykisk hälsa
- Brukarrevision som verktyg för kvalitetsutveckling och inflytande
- Kampanjen (H)järnkolls fortsatta drift
- Rapporter från NSPH:s arbetsgrupper
- NSPH:s Framtidsfrågor
- Rapporter från NSPH-projekten Brukarmedverkan i kvalitetsutveckling och Din Rätt samt Anhörigprojektet, som drivs gemensamt av NSPH och Schizofreniförbundet.

Ett av dessa fem möten var ett extrainsatt möte som enbart behandlade kampanjen (H)järnkolls framtid, och fortsatta förmedling av attitydambassadörer. Mötet utmynnade i ett beslut om bildandet av organisationen Riksförbundet Hjärnkoll, som från och med november har en egen styrelse som svarar för dessa frågor.

Remissvar och skrivelser

NSPH har under året framfört skrivelser och remisser kring följande frågor:

- Förslaget till Nationella riktlinjer för antipsykotisk läkemedelsbehandling vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd 25/2 2014
- Förslag till ämnen att diskutera vid IFO:s Dialogforum i februari 2014
- Förslag till förbättringar av psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård i februari 2014. Skrivelsen följdes upp vid ett särskilt möte på Socialdepartementet med Psykiatrisamordnaren och Kostnadsansvarsutredningen.
- Delaktighet och rättssäkerhet vid psykiatrisk tvångsvård, Ds 2014:28
- Lärlingsutbildning och arbetsförlagt lärande i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan, U2014/4311/GV

Externa kontakter

Nätverket har haft många externa kontakter med myndigheter, departement, experter och andra organisationer. Bland annat kan nämnas.

Vi har haft kontinuerligt samråd med **Myndigheten för Vårdanalys** angående deras uppdrag att utvärdera PRIO-satsningen samt flera andra uppdrag som berör området psykisk ohälsa. Fokus har legat på att föra fram förslag till utvärderingsmetoder som fångar in de faktiska förändringar som kan påvisas för patienter, brukare och anhöriga och att göra NSPH:s lokala nätverk och medlemsorganisationerna delaktiga i utvärderingsprocessen.

NSPH har medverkat vid två möten arrangerade av **CEPI**, Centrum för evidensbaserade psykosocial insatser. Vid dessa möten har diskussioner förts om att NSPH skulle kunna ingå som en av intressenterna i en centrumbildning med ett bredare uppdrag kring dialog, genomförande, implementering av psykosocial forskning inom området psykisk ohälsa. Diskussioner har också påbörjats om ett samarbete med CEPI samt några av delprojekten inom I-nod kring att ta fram ett förslag till högre brukarutbildning

Medverkan på mässor och konferenser

Under 2014 deltog NSPH som medverkande, partner och/eller utställare på följande mässor och konferenser:

- Den 7 mars anordnade Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen en **workshop om effektutvärdering av aktivitetsersättning** där Kjell Broström medverkade.
- **Svenska Psykiatriska Kongressen** på Filmstaden Bergakungen i Göteborg den 12-14 mars.
- **Bättre psykosvård – nationellt möte** på Norra Latin i Stockholm den 26 mars. NSPH hade ett bokbord.
- **NPF-forum** på Kistamässan den 15-16 maj. NSPH hade en monter.
- WeMind anordnade ett **Psykiatriseminarium** den 19 maj på Södra teatern där Kjell Broström medverkade.
- **Slutkonferens för projektet Xplore!** på Nalen den 21 maj. NSPH hade ett bokbord bemannat av Selene Cortes från Hjärnkoll.
- Under Almedalsveckan deltog Anna Norrman som representant för NSPH på ett seminarium den 4 juli på temat "**Alkohol och psykisk ohälsa - Hur ser sambanden ut?**", anordnad av nätverket Folk rörelser mot Droger.
- **Workshop om somatisk vård för personer med psykisk sjukdom** den 3 oktober anordnad av Socialstyrelsen. NSPH representerades av Kjell Broström och Jan-Olof Forsén.
- **"ADHD – är vi på rätt väg?"** NSPH:s representant Anna Norrman deltog på detta heldagsseminarium den 9 oktober.
- **Somatisk sjukdom och psykisk ohälsa** på Münchenbryggeriet i Stockholm den 9-10 oktober. NSPH hade ett bokbord tillsammans med Hjärnkoll, och Kjell Broström medverkade i en panel.
- **Trygghetsdagen** den 6 november, anordnad av Svenska Vård. Kjell Broström medverkade i en panel bestående av representanter från bl.a. Arbetsmiljöverket, IVO och Socialdepartementet.
- **CEPI Talks** den 25-26 november i Lund. Kjell Broström medverkade som föreläsare.
- **Seminarium om sekretess** på SKL den 26 november, anordnad av Bättre vård – mindre tvång. Flera medlemmar från NSPH:s anhörigrupp 1e närvarade. Ingrid

Lindholm projektledare för NSPH:s nystartade Anhörigprojekt, berättade om projektet.

- **Blekingeparaplyet** på Ronneby Brunn den 2 december. Mårten Jansson deltog som föreläsare tillsammans med Anita Sjö Dahl, PRIO-samordnare från Blekinge och medlem i NSPH:s arbetsgrupp 1a.

Seminarier och konferenser som NSPH arrangerat

Under 2014 har NSPH anordnat tre olika kvällsförelagda socialförsäkringsseminarier på ABF-huset i Stockholm kring aktuella teman kopplade till socialförsäkringarna.

Den 9 april hölls behandlade seminariet temat **”Måste psykisk ohälsa leda till fattigdom?** och arrangerades tillsammans med Svensk socialpolitisk förening. Kvällsseminariet lyfte ekonomins betydelse för personer med psykisk ohälsa, och berörde sambandet mellan psykisk ohälsa och fattigdom. Talade gjorde bland annat riksdagsledamöterna Gunilla Nordgren (M) och Kurt Kvarnström (S) som båda är ledamöter i socialförsäkringsutskottet, Kjell Broström föreläste kring *”Psykisk ohälsa och fattigdom – regel eller undantag?”* och det personliga ombudet Gertrud Magnusson lyfte *”Fritt fall – när skydds nätet försvinner”*.

Den 14 maj var temat för socialförsäkringsseminariet **”100 % av var och ens förmåga!”** och arrangerades i samverkan med tidningen Socialpolitik. Kvällsseminariet berörde hur samhället kan göra det möjligt för personer med psykisk ohälsa att vara en del av samhällsgemenskapen. Det lyfte frågor om hur man kan öka sin egenförsörjning, minska beroendet av ersättningssystem och hur man blir en synlig och aktiv del i arbetslivet. Jimmie Trevett, medlem i NSPH:s socialförsäkringsgrupp, agerade som moderator. Föreläste gjorde bland annat representanter från Uppsala universitets Sociologiska institution kring temat *”Aktivt medborgarskap för personer med psykiska funktionshinder – vad kan forskning bidra med?”* och brukarcoacher från IPS-verksamheter kring ämnet *”Egen erfarenhet – en resurs i kampen mot arbetslöshet”*.

Den 12 november anordnades det tredje och sista socialförsäkringsseminariet för året kring ämnet **”Akutläge i socialförsäkringarna?! – Vilka delar i socialförsäkringarna är mest angelägna att åtgärda?”** i samverkan med Svensk socialpolitisk förening. Medverkande i kvällsseminariets panel var Lars Liljedahl, Föreningen Sveriges Socialchefer, Marika Markovits, Stockholms Stadsmission, Kjell Rautio, LO, Ursula Berge, Akademikerförbundet SSR, Ingrid Burman, Handikappförbunden och Jimmie Trevett, NSPH. Seminariet vände sig till alla som på skilda sätt verkade inom området. Svensk socialpolitisk förening presenterade också resultatet av den enkätundersökning de genomfört för att få reda på vad verksamma inom socialpolitiken ansåg vara de mest angelägna delarna att lösa.

Den 24 april anordnade NSPH en inspirationsdag under temat **”Lär mer tillsammans - inspirationsdag om studier i cirklar”** på Saturnus Konferens i Stockholm med syftet att inspirera till att utveckla och använda cirkeln i arbetet med att öka egenmakt och inflytandet för patienter, brukare och anhöriga inom området psykisk hälsa. Men även för att ge tips och inspiration om material som kan användas i det arbetet. Bakgrunden till inspirationsdagen var att NSPH sedan starten har sett studiematerial för cirkelverksamhet som en viktig del av vårt gemensamma arbete. Studiecirklar har historiskt varit en del av folkrörelsearbetet, då alla ska ha möjlighet att erövra kunskap. Det ger en möjlighet till delaktighet och demokrati. Föreläste gjorde bland annat representanter från studieförbunden Sensus, ABF och Studieförbundet Vuxenskolan. Mårten Jansson från NSPH berättade om NSPH:s studiecirkelmaterial *Din rätt, Din berättelse, Din makt och Med starkare röst*. Och Bo Ardström från RSMH lyfte temat *”Cirkeln och Föreningen – vad betyder cirkeln ur ett föreningsperspektiv?”*.

Under **Almedalsveckan** anordnade NSPH tre seminarier den 3 juli.

”Svensk psykiatri 2014 – var kommer patienten in?” fokuserade på frågorna *om patienten/brukaren fått mer att säga till om? Vilka framsteg har gjorts? Vilka problem som återstår och om psykiatrins relationer till patienter, brukare och anhöriga*. Medverkade gjorde bland annat Anders Printz från Socialdepartementet, Herman Holm, psykiater/överläkare i Region Skåne, Marika Hård av Segerstad, Hjärnkollambassadör och medlem i RSMH Visby och Rickard Bracken, projektledare för Hjärnkoll. Anna Langseth från NSPH/RSMH var moderator.

”Rehabiliteringskedjan – hjälp eller stjälp vid psykisk ohälsa?” lyfte att andelen långtidssjukskrivna med psykisk ohälsa ökar och att socialförsäkringssystemet inte verkar vara anpassat till psykisk sjukdom. Man berörde frågor som *tar rehabilitering hänsyn till behoven av flexibilitet?, hur arbetar socialtjänst, försäkringskassa, arbetsförmedling och sjukvård tillsammans och vilka förändringar behövs?* Medverkade gjorde Dani Razmgah, försäkringsdirektör för Försäkringskassan, Henrietta Stein, direktör avdelningen för Rehabilitering till arbete i Arbetsförmedlingen, Ing-Marie Wieselgren, psykiater/projektledare psykiatri inom SKL, Kjell Rautio, välfärdsutredare i LO och Pauline Östner från NSPH/RSMH. Anna Norrman från NSPH/Attention var moderator.

”Självbild på minus – om unga med psykisk ohälsa” berörde temat att många unga vuxna saknar grundutbildning och försörjning. Det lyfte frågorna om *varför brister ofta samarbetet mellan myndigheter, vård- och servicegivare och skola? och hur inkluderar och stödjer vi unga så att de kan fullfölja studier och söka och behålla ett arbete – och blir en resurs i samhället?* Medverkade gjorde Gustav Fridolin, språkrör för Miljöpartiet, Annika Bostedt, projektledare för Unga som resurs i arbetslivet, Li Jansson, arbetsmarknadsekonom inom Almega, Kerstin Evelius, ämnessakkunnig PRIO-samordningen i Socialdepartementet och Paulina Tarabczynska, Hjärnkollambassadör och engagerad inom NSPH/RU. Anki Sandberg från NSPH var moderator.

Den 10 oktober på World Mental Health Day anordnade Hjärnkoll tillsammans med NSPH och flera andra aktörer **Framtidskonferensen** på ABF-huset i Stockholm, en konferens där man såväl presenterade det arbete som kampanjen (H)järnkoll gjort under de år den varit igång som resultat och aktuella frågor som berörde psykisk ohälsa, vår tids största folkhälsosjukdom. Det skedde med presentationer av Hjärnkolls miniprojekt, berättelser av Hjärnkollsambassadörer och Rickard Bracken berättade om projektet Hjärnkoll och dess resultat medan Anki Sandberg berättade om det framtida Hjärnkoll, från 2015 och framåt, och den del som implementeras som fast verksamhet inom NSPH. Det ordnades också tre olika delseminarier: **”Sex? – Nej, det har vi aldrig pratat om!”**, **”Psykisk ohälsa och arbetsliv”** och **”Vår avdelning - hur fungerar etik och moral?”**.

Den 7 november anordnade NSPH sin tredje **inspirationsdag om anhörigstöd** på lika många år. Årets heldag hölls på Scandic Alvik i Stockholm och riktade sig mot personal inom kommunens anhörigstöd, handläggare och arbetsledare inom socialtjänsten, personal och chefer inom landstingspsykiatri samt utbildningsansvariga inom vård och omsorg, studieförbund och representanter för berörda brukarorganisationer. Bland annat presenterades NSPH:s nya anhörigprojekt av dess projektledare Ingrid Lindholm och Anki Sandberg presenterade NSPH:s anhörigrupps arbete. Föreläste gjorde Emelie Juter från Riksrevision om *”Brister och utmaningar för anhörigstödet”*, Ylva Benderix från Nationellt kompetenscentrum anhöriga, Helena Persson från Järvapsykiatri och Susanne Rolfner Suvanto från SKL. Teman som behandlades var bland annat *”Föräldra- och barnperspektiv på anhörigfrågor”*, *”Äldreperspektiv på anhörigfrågor”* och *”Transkulturellt perspektiv på*

anhörigfrågor". Dagen lockade 130 intresserade deltagare, och såväl NSPH som Hjärnkoll och flera andra av NSPH:s medlemsförbund erbjöd bokbord. Teatergruppen OCD on Stage gjorde dessutom sitt första teaterframträdande på konferensen.

Den 12 december anordnade NSPH, Hjärnkoll och Myndigheten för delaktighet ett **dialogseminarium om barn och unga**. Temat för halvdagen var *"Vi vet att samhället lyssnar dåligt på barn och unga som behöver stöd - Hur kan vi använda den kunskapen för att skapa verklig förändring för många?"*. Deltagare var såväl representanter från NSPH, Socialdepartementet, MFD, Hjärnkoll, Barnombudsmannen, SKL, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och Allmänna Barnhuset. Det deltog även representanter från Riksförbundet Attention och Frisk och Fri. NSPH och Hjärnkoll presenterade resultatet av den intervjustudie som gjorts under hösten med syftet med att ta tillvara ungdomars synpunkter för att stärka deras inflytande och förbättra de insatser de har från BUP, socialtjänsten och andra myndigheter.

Informationsfrågor

Webbsidan

Den 1 oktober 2014 lanserades NSPH sin nya hemsida www.nsph.se och i ett samarbete med webbyrån Triggerfish har vi jobbat fram ett nytt utseende, funktionalitet och en ny webbplattform. Målet och syftet med den nya webben är att den ska vara användarvänlig oavsett om du sitter vid en dator, Ipad eller Iphone, därav valet av responsiv design. Webben används som främsta kanal för att nå ut med information utanför nätverkets vanliga kanaler. På webben publiceras löpande nyheter, aktuella konferenser och utbildningar inom psykiatriområdet samt ett nyhetsflöde av artiklar om psykiatrisk vård och omsorg. I och med den nya webben har vi ett antal nyheter, bland annat finns det en kategori som heter – krönikor, där har krönikörerna möjlighet att skriva sina egna reflektioner och åsikter om ämnet psykisk ohälsa. NSPH tar nu över verksamheten Hjärnkoll då regeringsuppdraget - Hjärnkoll upphör den 31/12-2014.

Vårt mål är att fler personer hittar till vår nya webb med avsikten att hitta aktuell information.

Sociala medier och nyhetsbrev

Under sommararen 2014 valde NSPH att utöka sina digitala kanaler genom Facebook, YouTube och Google +, som alla är ett viktigt komplement för webben. Responsen av dessa digitala kanaler är mycket positiva, blanda annat har vi i dagsläget över 1100 personer som gillar oss på Facebook och Mårten Janssons PRIO-på Spåret har blivit en succé på YouTube. Under 2014 kommer vi ha skickat ut 16 nyhetsbrev till våra prenumeranter, där vi har informerat om viktiga händelser och nyheter inom NSPH och dess medlemsorganisationer. I dagsläget har vi nästan 1200 som prenumererar på vårt nyhetsbrev men målet är givetvis att öka i antal även här.

NSPH:s Kvalitetsprojekt har ett eget nyhetsbrev och kommer att ha skickat ut 2 nummer innan årets slut (2014).

Böcker och informationsmaterial

Under året har NSPH-kansliet sålt både de studiematerial som vi själva har producerat – Din egen makt (226 ex), Med Starkare röst (142 ex) och Anhörig (1424 ex) och de som producerats av Hjärnkoll Din egen berättelse (254 ex) och Din rätt (202 ex) En ny bok – Fem år av Hjärnkoll har lanserats och kan beställas från vår webbutik. De flesta beställningar läggs i webbutiken, några via e-post och ett fåtal är beställningar över telefon.

NSPH:s informationsfolder har sedan 2007 spridits i över 50 000 ex. och är på väg att designas om så att den kommer att passa den nya profilen. Denna folder och annat NSPH-material finns med vid olika aktiviteter där NSPH medverkar.

I samverkan med SKL tog NSPH fram en skrift om delat beslutsfattande. Skriften kommer att tryckas upp och distribueras under våren 2015.

Arbetsutskottet

AU:s uppgift är att förbereda nätverksmötena och verkställa dess beslut. AU behandlar och beslutar också i ärenden där man inte hinner invänta ett beslut från nätverket. AU har sammanträtt 9 gånger under året. 2014 års AU har bestått av Anki Sandberg (samordnare), Jan-Olof Forsén, Per G Thorell och Sonny Wählstedt. I november valdes ett nytt AU för 2015 där Jan-Olof Forsén ersattes av Jimmie Trevett.

För att få överblick och möjlighet att påverka i strategiska frågor har AU under året haft flera möten med Socialdepartementet, Socialstyrelsen och SKL. I dessa kontakter har budskapet varit detsamma som tidigare, dvs. vi vill

- Uppnå ett förstärkt inflytande och samverkan så att NSPH och våra medlemsorganisationer får en reell möjlighet att påverka
- Se en långsiktig och kvalitativ satsning på den psykiatriska vården
- Verka för ökade insatser när det gäller grundutbildning och kompetensutveckling av de anställda inom psykiatrin.
- Få ökade resurser till nätverket och medlemsorganisationerna för att kunna driva på i inflytande-, kvalitets- och attitydfrågor

3. Arbetsgrupper

Arbetsgrupp 1a: Stöd till regional och lokalföreningssamverkan

Följande personer har ingått i gruppen under året:

Sonny Wählstedt, SPES (sammankallande); Pirjo Stråte, SPES; Per G Thorell, Schizofreniförbundet; Katriina Hugosson, OCD-förbundet; Kickan Fält, RSMH; Anita Sjødahl, Attention; Pontus Eriksson, Attention, Mikael Engwall, SHEDO och Mårten Jansson, NSPH-kansliet (mobiliseringsansvarig för arbetet med PRIO-satsningen)

Gruppens uppdrag och arbete

Arbetsgruppen ska stödja samverkan mellan patient- brukar- och anhörigföreningar regionalt och lokalt och särskilt med fokus på inflytande i den pågående PRIO-satsningen. Gruppen har haft fyra möten under året (april, augusti, oktober och december).

Lokal och regional föreningssamverkan

Arbetsgruppen och kansliets mobiliseringsansvarige har under året haft kontakt med, besökt och på olika sätt stöttat samverkan i alla län. I mer än hälften av länen har föreningarna formaliserat sin samverkan, oftast i en överenskommelse och i några fall som ideella föreningar. I resterande län sker samverkan mer spontant och utan någon särskild överenskommelse.

Arbetsgruppens ambition är att stödja samverkan och inflytande överallt oavsett i vilken form den för tillfället sker. Även om antalet formaliserade nätverk inte ökat under året kan vi se att

samverkan mellan föreningarna ökar i de län där man ännu inte skrivit någon överenskommelse eller bildat någon gemensam förening.

Förutsättningar för regional och lokal samverkan

Kommunernas och landstingens arbete med PRIO-satsningen har inneburit att föreningarna fått anledning att delta i fler dialoger med huvudmännen. Även på ställen där föreningarna inte tycker att dialogen varit särskilt meningsfull har man ändå fått en anledning att dela med sig av synpunkter och möjlighet att formulera önskemål om hur man tycker att dialogen borde kunna förbättras. Fler län än i fjol har avsatt resurser för nätverkens samverkan och representanternas insatser.

I februari bjöd vi in två representanter från varje län till en tvådagars nationell träff. Man fick tillfälle att diskutera hur man upplevt att inflytandet i 2013 års PRIO-processer fungerat, ta del av andras erfarenheter, tips och knep för nå fram bättre. Regeringens samordnare, Anders Printz, deltog under förmiddagen dag två. Han fick både tillfälle att berätta om det kommande årets PRIO-krav och att inhämta nätverkens synpunkter och idéer.

Arbetsgrupp 1b: Inflytande och kvalitetsfrågor

Följande personer har ingått i arbetsgruppen:

Kjell Broström från NSPH-kansliet har varit sammankallande. I gruppen har ingått Jan-Olof Forsén (RSMH), Sonny Wåhlstedt (SPES), Staffan Utas (RFHL) och Ulla Elfving Ekström (Schizofreniförbundet). Mårten Jansson, som arbetar med utbildning och mobilisering av föreningar och nätverk i samband med PRIO-satsningen och Karin Engberg, projektledare i Kvalitetsprojektet, har haft en dialog med gruppen och ibland deltagit vid sammanträdena.

Arbetsgruppen har haft fem sammanträden under året.

NSPH:s arbetsgrupp 1b ska arbeta för att stärka och utveckla formerna för patient-, brukar- och anhöriginflytande i vård och omsorg. Arbetsgruppen belyser befintliga metoder och verktyg för inflytande och delaktighet och försöker samtidigt utveckla nya former för inflytande och nya områden där de kan användas. Arbetsgruppen har fungerat som en beredningsgrupp för AU. Mycket av arbetet har handlat om hur NSPH ska agera i olika inflytandesammanhang, när nätverket bjuds in att medverka i en referensgrupp eller att lämna synpunkter på en planering eller ett arbetsmaterial. Arbetsgruppen har genom medverkan vid möten och konferenser samt genomgång av rapporter och andra kontakter följt och analyserat hur inflytandearbetet utvecklas i vår omvärld. Under året har gruppens arbetsområde utökats till att också vid behov kunna omfatta patient- brukar- och anhörigorganisationers inflytande i olika utbildningssammanhang.

PRIO-arbetet

Gruppen har i samverkan med Mårten Jansson haft diskussioner om PRIO-verksamheten och om hur våra organisationer och nätverk ska kunna dra nytta av PRIO-satsningen för att utveckla patient-, brukar- och anhöriginflytandet och om vilka olika metoder som kan användas i det arbetet. Vi har då arbetat med att försöka beskriva målen för samhällets insatser vid psykisk ohälsa utifrån ett patient-, brukar- och anhörigperspektiv. Syftet är att få fram dokument som kan bidra till att öka förståelsen för vad – utöver behandlingen av själva sjukdomen eller stödet för att kompensera funktionsnedsättningen – som är viktiga kunskaper eller färdigheter för våra möjligheter att i framtiden kunna hantera svåra situationer. Det kan handla om vår självkänsla och vår egenmakt.

Diskussionen har resulterat i några olika arbetsmaterial som vi tror ska kunna bidra till ökad förståelse av vilka moment och tillvägagångssätt som är viktiga att mäta, analysera och

utveckla inom vård och omsorg. Vår ambition är att de ska kunna vara ett komplement till de prestationsmål som utvecklats inom PRIO-verksamheten.

Brukarråd och brukarrevisioner

Arbetsgruppen har fört diskussion om att i samarbete med lokala/regionala nätverksgruppen göra en kartläggning av hur brukarråden fungerar idag. Utifrån denna kartläggning avser vi sedan att överväga behovet av att ta fram ett dokument med riktlinjer eller råd om hur man kan/bör organisera och arbeta med brukarråd.

NSPH har under året färdigställt och skickat ut en första version av riktlinjerna för brukarrevision. Ett NSPH-projekt om Brukarrevision har under hösten fått medel från Allmänna arvsfonden. Projektet kommer beräknas starta i februari 2015 och vara lokaliserat till RSMH.

Samverkan med myndigheter, SKL m.fl

Arbetsgruppen har diskuterat hur nätverket och våra organisationer kan få bättre samverkan med myndigheter. Frågan har kommit upp på grund av att vi inte varit nöjda med de samarbetsformer vi idag har med Socialstyrelsen och IVO.

Socialstyrelsen får kontinuerligt i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer eller vägledningsdokument inom olika områden. Inom NSPH och medlemsorganisationerna finns ett missnöje med de regler och den arbetsordning som idag styr processen kring framtagandet av dessa riktlinjer och vägledningsdokument. Patient-, brukar- och anhörigorganisationerna kommer in för sent och för lite i denna process. De former och metoder som används för att inhämta våra erfarenheter och kunskaper är bristfälliga. Ibland handlar mötena enbart om att ge information om vad man kommit fram till och även om man inser att viktiga kompletteringar borde göras så finns inte tid till detta.

De riktlinjer som diskuterats under 2014 har varit *nationella riktlinjer för antipsykotisk läkemedelsbehandling vid schizofreni* samt *översynen av riktlinjerna vid ångest och depression* men samma kritik framfördes även beträffande dokumentet *Att ge ordet och lämna plats. Vägledning om brukarinflytande inom socialtjänst, psykiatri och missbruks- och beroendevård* som kom 2013. Gruppen har föreslagit AU att ta upp en diskussion med Socialstyrelsen om hur vår samverkan kan förbättras och hur vi som patient-, brukar- och anhörigorganisationer kan bli mer delaktiga i arbetet med att ta fram styrdokument. Samma initiativ bör tas mot IVO.

Gruppen har också deltagit i följande möten;

- Dialog med SKL ang. nationell likvärdig Utbildning i psykiatri/socialt behandlingsarbete, I-nod (integrerade arbetsformer inom psykiatrisk vård och omsorg) samt Journalgranskning baserad på riskmarkörer
- Möte med Socialdepartementets ang. inför implementering av den nya Patientlagen

Somatisk vård vid psykisk ohälsa

NSPH arbetar med att förbättra den somatiska ohälsan vid psykisk ohälsa genom att medverka i den nationella plattformen för jämlik hälsa och vård. Vi har också medverkat i Socialstyrelsens arbete med att ta fram bättre underlag för att följa utvecklingen inom området genom ”Öppna jämförelser” samt vid en konferens på temat arrangerad av Svenska psykiatriska föreningen och andra medicinska specialistföreningar.

Personligt ombud

En arbetsgrupp bestående av representanter från SKL, YPOS och NSPH

(inklusive representanter för RSMH, Schizofreniförbundet och Attention) har pågått under året. Arbetsgruppen har gjort en genomlysning av vilka problem som finns inom verksamheten Personligt ombud och skulle ha lämnat en rapport under våren 2014. På grund av tidsbrist har rapporten blivit försenad och kommer att färdigställas först under 2015.

Några av de frågor som tagits upp i gruppen har varit oklarheter i förordningen om personligt ombud, brister i ledningsfunktionen och bristande inflytande från patient- brukar och anhörigorganisationer. Att det saknas utbildning och vägledning för representanter som ska ingå i brukarråd och att det därför är svårt att få en fungerande representation, är en av de frågor som tagits upp i inflytandegruppen.

Kvalitetsfrågor

Förutom dialog med Kvalitetsprojektet har inflytandegruppen tagit upp en diskussion om vilka relationer nätverket och medlemsorganisationerna har till de nationella psykiatriska kvalitetsregistren. Samordningen av dessa har flyttat från Örebro till Göteborg där 11 psykiatriska register är anslutna till Registercentrum Västra Götaland. En person från NSPH har genom tillfälliga projektmedel knutits till Registercentrum för att arbeta fram förslag till hur brukarmedverkan i registerarbetet ska kunna tillgodoses. Under hösten 2014 påbörjas en försöksverksamhet med ett centralt brukarråd som ska arbeta mot Registercentrum och de anslutna psykiatriska kvalitetsregistren.

I Uppsala har de regionala kvalitetsregistren bildat ett antal arbetsgrupper där brukare är med som representerade. Inflytandegruppen vill under 2015 initiera en diskussion om hur vi som organisationer ska förhålla sig till de nationella och regionala kvalitetsregistren.

Inflytandegruppen har också beslutat att kvalitetsdokumentet *Vår medverkan en förutsättning för god kvalitet* under 2015 bör ges en snyggare layout och marknadsföras.

Medlemsorganisationernas offentliga finansiering

De flesta av NSPH:s medlemsorganisationer har svårigheter med sin basekonomi. Vård- och servicegivarnas ökande insikt om vikten av inflytande och delaktighet samt villkoren i PRIO-satsningen har lett till att vår medverkan efterfrågas i allt fler sammanhang. Med nuvarande resurser är det mycket svårt för våra nätverk och organisationer att svara upp mot denna efterfrågan. Inflytandegruppen har påbörjat en diskussion om att samla argument för att få till stånd ökade bidrag till patient- brukar och anhörigorganisationer på nationell, regional och lokal nivå. Denna uppgift finns inlagd i verksamhetsplanen för 2015.

Arbetsgrupp 1c. Kunskapsspridning och utbildning

Följande personer har ingått i arbetsgruppen:

Elisabeth Pousette, sammankallande, Margit Ferm, Ramona Karlsson, Jimmie Trevett, Per G Torell, Henrik Ragnevi, Malin Sjöström och Bertzy Reynold Kling.

Arbetsgruppen har haft 3 möten under 2014 och därefter avslutat sitt arbete för att samordna inflytande i utbildningar med övrigt inflytandearbete.

Aktuell forskning m.m.

Varje månad publiceras ett stort antal artiklar som berör arbetsgruppens arbetsområden. Vi tycker att det är viktigt för oss att vara uppdaterade om nya rön inom forskningen samt myndigheters beslut om riktlinjer m.m. Därför följer vi kontinuerligt vad som produceras inom området och tar upp detta som rapporter vid våra sammanträden.

Deltagande i referens- och styrgrupper

Våra gruppmedlemmar deltar i flera olika arbetsgrupper kring olika ämnesområden. Viktigaste är att bevaka kunskapsutvecklingen varför tre av våra medlemmar bevakar den arbetsgrupp inom Socialstyrelsen som arbetar med Kunskapsstyrning. Projektledare är Mattias Fredricson. Därutöver sitter olika medlemmar med i flera styr- och referensgrupper inom området som kommer att framdeles påverka kunskapsbasen inom området psykisk hälsa, bl.a. SibeR (styrgrupp kring Internetbehandling) samt KVÅ (styrgrupp kring klassifikation av åtgärdsregistrering) samt flera PRIO-relaterade arbetsgrupper.

Medverkan i utbildningar

Flera av medlemmarna i 1c har medverkat i ett stort antal utbildningar för beslutsfattare samt personal inom vård, omsorg, skola och församlingar samt medlemmar i ideella organisationer inom områdena neuropsykiatri, OCD, depression, ångest, suicidprevention, äldreomsorg, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri, elevhälsa m.fl. Sammanlagt har vi genomfört 80 utbildningar omfattande mellan halva dagar och heldagsutbildningar. Utbildningarna har bland annat getts genom YMFA programmet (Young Mental Health First Aid), Kognus-projektets fortsättning samt genom medlemsförbundens egna utbildningsverksamheter. Vid dessa utbildningstillfällen presenteras ofta NSPH och dess informationsmaterial.

Kontakt har tidigare knutits med Hälsohögskolan i Jönköping och medverkan har skett vid utbildning av socionomer och sjuksköterskor.

PSYNK

Arbetsgruppen har deltagit i SKL:s arbete kring barns psykiska hälsa med start i arbetet kring Rätt vård i rätt tid/Modellområdesprojektet. Detta arbete har lett vidare in i PSYNK/Psykisk Hälsa Barn och Unga – synkroniserade insatser. Uppföljning av detta arbete sker löpande och fortsätter under 2015. Andra aktörer inom PSYNK är Skolverket, BRIS, Rikspolisstyrelsen, Ungdomsstyrelsen, NSPH m fl.

Arbetsgrupp 1 d: Socialförsäkringsfrågor

Följande personer har ingått i arbetsgruppen:

Birgit Hansson (Riksförbundet Balans) har varit ordförande i gruppen. Övriga deltagare har varit Jimmie Trevett och Åke Nilsson (RSMH), Anna Norrman och Henrik Ragnevi (Attention), Katriina Hugosson (OCD-förbundet Ananke) och Tom Sundqvist (ÅSS). Från NSPH-kansliet Kjell Broström (sekreterare). Gruppen har under året haft 5 möten.

I den politiska debatten har mer uppmärksamhet riktats mot att sjukskrivning för psykiatriska diagnoser ökar som andel av alla sjukskrivna. Dessutom står allt fler med psykisk ohälsa utanför sjukförsäkringen – de har försörjningsstöd eller saknar helt ersättning från samhället. Olika myndigheter har haft i uppdrag att genomföra kartläggningar men några konkreta förslag till lösningar har inte presenterats.

Socialförsäkringsgruppen har under året fördjupat sin kunskap om Socialförsäkringen och bildat opinion kring sjukförsäkringens negativa effekter för personer med psykisk ohälsa. Parlamentariska socialförsäkringsutredningen har inte visat något intresse för de frågor som NSPH framfört eller tagit några initiativ för att belysa de problem som sjukförsäkringens regelverk skapar för personer med psykisk ohälsa. Rigida tidsgränser, utförsäkring samt fyrkantiga bedömningar av sjukskrivningsbehov och arbetsförmåga är allvarliga brister i sjukförsäkringen. NSPH har också varit kritiska till att Försäkringskassans försöksverksamhet med ett nytt instrument för arbetsförmågebedömning har utökats. Vi menar att det är ett trubbigt instrument som minskar utrymmet för individuell bedömning.

Socialförsäkringsgruppen har arbetet med opinionsbildning för att förbättra den ekonomiska situationen för personer med psykisk ohälsa. NSPH anser att de låga ersättningsnivåer som personer med psykisk ohälsa måste försöka leva på – under lång tid – är för låg. Gruppen med psykisk ohälsa är dessutom utsatt för negativ särbehandling på arbets- och bostadsmarknaden samt inom hälso- och sjukvården. Det leder till sämre inkomster och högre levnadsomkostnader. Rapporten Minuskontot som publicerades förra året har följts upp med seminarier och debattartiklar.

Året har varit givande genom de kontakter som gruppen upparbetat med politiker, myndigheter, forskare och andra intresseorganisationer. Bland de frågor och kontakter vi har haft vill vi nämna följande:

- Medverkan i FK:s och AF:s projekt för att utvärdera arbetsrehabiliterande insatser till unga med aktivitetsersättning
- Samråd med IPS, Inspektionen för socialförsäkringen kring olika teman bl.a. kring svårigheter vid tillämpning av försäkringsmedicinskt beslutsstöd vid psykiatriska diagnoser.
- Samråd med FK:s analys och prognosavdelning angående eventuell brukarmedverkan i deras arbete med försäkrade med komplexa behov och svårigheter.
- Samverkan med LO, Handikappförbunden, Svensk Socialpolitisk förening och Socialpolitisk tidskrift

Flera debattartiklar har skrivits och publicerats under året.

Arbetsgrupp 1 e. Anhörigstöd

I arbetsgruppen har ingått:

Kerstin Alm (Attention), Ulla Elfving-Ekström (Schizofreniförbundet), Eva Sandberg (Svenska OCD-förbundet Ananke), Bo Lindahl (RSMH), Leif Mellqvist (Riksförbundet Balans), Conny Allaskog och Hannah Parnén (SHEDO), Anki Sandberg (NSPH), Pirjo Stråte (SPES). Ida Ganrud är sekreterare i gruppen. Eva Sandberg ersattes i oktober av Margareta Wieweg

Gruppens uppdrag är bland annat att fördjupa kunskapen om anhörigfrågor internt och externt samt att medverka till ett förbättrat anhörigstöd. Under året har en plattform för fortsatt agerande tagits fram. Man ska också ta fram ett material som tydliggör anhörigas behov och specifika kunskap, där man ska lyfta fram den praktiska kunskap som anhöriga har kring brukarnas behov. Anhöriga har exempelvis ofta stor kunskap kring sina närståendes friskfaktorer, vilket är viktig kunskap för att vården ska kunna uppnå den nivå av flexibilitet och individanpassning som behövs. För gruppen är även frågan om anhörigas egna behov central, så att man får vara anhörig och inte vårdare.

Gruppen har startade sitt arbete hösten 2012 och då även inventerat erfarenheter av att bedriva egna cirklar för anhöriga samt träffat Lennart Magnusson och Mats Ewertson från Nka (Nationellt kompetenscenter Anhöriga) för att diskutera gruppens medverkan i Nka:s regeringsuppdrag, riktade till våra grupper. Nka välkomnar dialog och input i deras arbete, och vill gärna bidra på de sätt de kan till NSPH:s arbete kring anhörigfrågor.

I november arrangerade gruppen sin tredje inspirationsdag om anhörigstöd. Vidare var gruppen en av arrangörerna om anhöriga och sekretess, se vidare under kapitel , sid 7.

Den skrift som gruppen tog initiativ till förra året har varit efterfrågad och nytrycktes våren 2014.

4. Projekt

Anhörigprojektet

NSPH driver tillsammans med Schizofreniförbundet, som är värd för projektet, sedan 1 oktober 2014 Anhörigprojektet. Allmänna Arvsfonden är finansör och projektet är treårigt. Projektets syfte är att hitta vägar för att stödja och underlätta för anhöriga till personer med psykisk ohälsa. Målgruppen är anhörig till personer över 25 år; syskon, föräldrar, partners, barn m.fl., anhängkonsulenter och övriga professionella som arbetar med anhöriga samt alla NSPH:s medlemsorganisationer.

Samarbetspartners i projektet är Nka, Nationellt Kompetenscentrum Anhöriga, SKL, Vuxenskolan och Landstingen och kommunerna i Dalarna.

Sedan den 1 oktober har projektet börjat fas 1 i projektplanen vilken innebär kartläggning av hur anhängstöd ser ut och kontaktskapande arbete med samarbetspartners och intressenter. En Kickoff med samarbetspartners har hållits, projektet har besökt pilotlänet Dalarna för att samla in erfarenheter och kunskaper därifrån. Projektet har medverkat på två konferenser (Inspirationsdag om anhängstöd i NSPH:s regi 7 nov samt Inspirationsdag om samverkan med anhöriga utifrån ett heldygnsvårdsperspektiv, forskning, sekretess, goda exempel i SKL:s regi 26 nov.) för att sprida informationen om projektet samt att skapa kontakter. Kvalitativa intervjuer av anhöriga har påbörjats och en större enkätundersökning planeras runt årsskiftet.

Projektledare är Ingrid Lindholm och Nadine Gaib är kommunikatör på 80 %. Styrgruppen består av Anki Sandberg, samordnare NSPH; Per G. Torell, ordförande i Schizofreniförbundet; Ulla Elfving-Ekström, vice ordförande Schizofreniförbundet.

Kvalitetsprojektet

Projektet "Brukarmedverkan i kvalitetsutveckling" finansieras av Arvsfonden och startade 2012. I projektet testas och utvecklas metoder för kvalitetsutveckling ur ett patient-, brukar- och anhängperspektiv inom verksamheter för psykiatrisk vård och stöd. Vi har arbetat med mätningar av kvalitet och förbättringsarbete i team.

Mätningar av kvalitet

Under 2014 har vi mätt kvalitet med mätinstrumenten som forskargruppen arbetade fram hösten 2013. Instrumenten mäter kvalitet inom boendestöd och daglig verksamhet. De utgår från sex dimensioner och bygger på brukarnas perspektiv på den upplevda kvaliteten. Testundersökningar genomfördes våren och sommaren 2014. Brukare i 9 kommuner deltog, både personer med boendestöd och personer i bostad med särskild service. En mätning har även genomförts inom daglig verksamhet, men där är resultaten fortfarande under bearbetning. Både kommunala och privata utförare har deltagit i mätningarna.

Resultatet från boendestödet och bostad med särskild service visar bland annat:

- Ett generellt gott resultat för upplevd kvalitet inom boendestödet och bostad med särskild service
- Vad som kan bli bättre i relationen mellan brukare och boendestödjare. Ett viktigt förbättringsområde ligger i relationen mellan brukare och boendestödjare.
- Att delaktighet skattas lägst av alla dimensionerna, trots att det är en viktig faktor för återhämtning
- Att den upplevda kvaliteten skattas lägre i samtliga dimensioner av boende med särskild service, än av personer i eget boende med boendestöd.

Jämfört med motsvarande mätningar inom psykiatriska vårdformer visar resultatet att:

- Graden av delaktighet är genomgående den lägst skattade dimensionen, men den varierar inom olika verksamhetsområden
- Delaktigheten verkar vara lägst i vård- stödformer med minst frihet för individen, inom slutenvård, rättspsykiatri och i boende med särskild service.

Förbättringsarbete i team

Två av projektets fyra utvecklingsteam har fortsatt sina arbeten på egen hand under 2014. Teamen arbetar vidare på hemmaplan med nya förbättringsidéer och ingår som utvecklingsgrupper i den ordinarie verksamheten. Med utgångspunkt från erfarenheterna av förbättringsarbetena i teamen har projektet producerat ett **studiecirkelmateriale** där vi samlat tekniker och övningar som används vid förbättringsarbete. Studiecirkelarna i förbättringsarbete ger möjlighet att praktisera och utveckla brukarinflytande och påbörja ett förbättringsarbete. Materialet testas nu i studiecirkel inom daglig verksamhet och sysselsättningsverksamheter. Det trycks i en större upplaga våren 2015.

Inspirationsskrift om metoderna

Projektet producerar en inspirationsskrift om metoderna som kommer att spridas till kommuner, landsting, andra utförare och bland våra egna medlemmar våren 2015.

Projektledare är Karin Engberg. Pernilla Sjöberg arbetar som projektassistent. I styrguppen för projektet ingår: Birgitta Johansson Huuva, psykiatridirektör Örebro läns landsting; Agneta Schröder tf forskningschef Psykiatriskt forskningscentrum, Örebro; Leena Kuusipalo, verksamhetschef socialpsykiatri i Botkyrka kommun; Britta Åkerlund, Socialkontoret i Sollentuna; Sofia Wange, NSPH Örebro, Fredrik Gothnier, RSMH, Catrine Berglie, är adjungerad från Socialstyrelsen. Från NSPH deltar Anki Sandberg och Kjell Broström.

Projektet Din Rätt

Sedan augusti 2014 driver NSPH ett treårigt, nationellt projekt för att minska diskriminering p.g.a. psykisk ohälsa. Projektet ”Din rätt” är finansierat av Allmänna Arvsfonden och vill utrusta patienter, brukare, anhöriga och berörda yrkesprofessionella med sätt att hantera den här sortens upplevd diskriminering, för att kunna stoppa den. Projektet arbetar för att öka kunskapen om vilka rättigheter man har som person med psykisk ohälsa, hur lagrummet ser ut, hur man vet när man själv eller någon annan har diskriminerats och vart man kan vända sig då.

Samarbetspartners är Sveriges Kommuner och Landsting, YPOS, Diskrimineringsombudsmannen, RFS och Myndigheten för Delaktighet. Bland annat håller vi under det första projektåret, aug 2014 – aug 2015, flera utbildningsdagar och dialogseminarier. De är till för att utbilda i diskrimineringslagstiftning och rättigheter, samla in kunskap/historier och sprida information om den kostnadsfria rådgivning för frågor om upplevd diskriminering som projektet erbjuder. Denna nås via både e-post, postgång, webben samt telefon och är nationell.

I övrigt pågår projektet främst i fokuslänen Stockholm, Halland, Västra Götaland, Skåne och Uppsala. I dem forskar vi i hur den här sortens diskriminering ser ut och kan stoppas, i dialog med bland annat brukare, patienter, anhöriga, gode män, förvaltare, personliga ombud, patientnämnder, länsstyrelser, studieförbund och antidiskrimineringsbyråer. Det vi hittar dokumenterar, analyserar och sammanställer vi i både rapporter och kulturella alster, som sedan ska spridas så brett som möjligt för att en förändring ska kunna äga rum.

Övriga projekt

Värdebaserade ersättningsmodeller inom psykiatrisk vård

NSPH medverkar i ett Vinnovaprojekt som handlar om att ta fram värde- eller kvalitetsbaserade ersättningsmodeller i psykiatrin. Ett planeringsprojekt har genomförts och vi har ansökt om ett genomförandeprojekt som planeras starta 2015. Projektet kommer att börja arbeta med två diagnosgrupper: bipolär sjukdom och depression.

Uppföljning av IPS-satsningen

En utvärdering av IPS-satsningen presenteras under året. NSPH har fokuserat på de projekt där man arbetat med coacher med egen erfarenhet av psykisk ohälsa. Ett sådant projekt i Göteborg har kunnat fortsätta efter projekttiden genom att NSPH i Västra Götaland har tecknat avtal med Arbetsförmedlingen. NSPH skulle vilja att modellen med coacher med egen erfarenhet av psykisk ohälsa spreds till fler delar av landet.

Integrerad preventionsmodell för psykosocialt stöd

NSPH deltar som en partner i projektet ”Integrerad preventionsmodell för psykosocialt stöd” som drivs av Länsstyrelsen och Arbetsförmedlingen.

Målgruppen för projektet innefattar de individer som är inskrivna på arbetsförmedlingen i Kristianstad och som drabbats av någon form av psykisk ohälsa samt att de befinner sig i en etableringsprocess för nyanlända flyktingar. Syftet är att ta fram en modell som ska bli integrerad i etableringsarbetet för nyanlända i Kristianstad. Modellen ska förbättra förutsättningarna för en mer framgångsrik etablering även för dem som har någon form av psykisk ohälsa. Här kommer även parter inom kommun och personal från primärvård kunna få en ökad kunskap för att bättre kunna anpassa insatserna för nyanlända till exempel genom att ge information om vilket stöd som finns att tillgå. NSPH:s del i projektet blir att främst bistå studieförbundet SENSUS som är en annan part i projektet i form av egna kunskaper och erfarenheter från patient-brukar-och anhörigorganisationerna.

5. Kampanjen (H)järnkoll

Regeringen gav den 19 februari 2009 i uppdrag åt Handisam, Myndigheten för handikappolitisk samordning att i nära samarbete med NSPH, utforma och driva en riksomfattande attitydkampanj 2009-2011. Uppdraget förlängdes därefter till att omfatta 2012-2014. Arbetet fortskred under året utifrån den nya projektplanen som förutom kunskaps- och attityduppdraget nu också har som mål att påverka människors bemötande och faktiska beteende mot personer med psykisk ohälsa.

I styrgruppen har NSPH representerats av Anki Sandberg och Jan-Olof Forsén. Handisam som våren 2014 bytte namn till Myndigheten för delaktighet har representerats av Else-Marie Brisenhorn, utvecklingschef, Rickard Bracken, projektledare, är med som adjungerad. Styrgruppen har haft fem möten under året.

Riksförbundet Hjärnkoll

I syfte att möta det framtida behovet av att endast en ideell organisation kan söka medel för den fortsatta driften av Hjärnkoll bildade NSPH:s förbund Riksförbundet Hjärnkoll. Grundläggande stadgar och verksamhetsplan är taget inför 2015 då förbundets arbete inleds.

Kampanjen Hjärnkoll har genomfört sitt sista kampanjår. Under 2014 har tonvikt därför lagts på att förbereda ett övertagande av framförallt Hjärnkolls ambassadörsverksamhet. Redan idag är den tillsammans med mobiliseringsansvaret förlagt till NSPH. Det finns en tydlig

viljeinriktning från regeringen att verksamheten ska kvarstå. Finansieringen föreslås ske genom en förordning från vilken kriterier kommer att fastställas och ansökan om medel ska ske. De som ska kunna söka är ideella föreningar vilket inneburit att NSPH har bildat den ideella föreningen Hjärnkoll. I dagsläget har Myndigheten för delaktighet fått medel för ett förlängt uppdrag för Hjärnkoll. Överföringsprocessen till NSPH fortsätter emellertid då förordningen planeras vara klar under våren 2015.

Under året har ett intensivt arbete skett med att förbereda det totala övertagandet av Hjärnkoll genom en gemensam webb, inventering och överföring av material, nyhetsbrev och gemensam konferens den 10 oktober med extra mobilisering av förbund och föreningar. I Stockholm hade exempelvis de flesta föreningar öppet hus under veckan fram till den 10 oktober. Fest och manifestationer genomfördes runt om i de olika kampanjlän.

Fem år av Hjärnkoll en bok om Hjärnkollskampanjen med fokus på ambassadörernas arbete publicerades i samband med 10 oktober. Boken är utformad så att den kan användas som present- och presentationsbok.

Åtta kampanjlän har extra stöd och kan därigenom bedriva mer intensivt och långsiktigt kampanjarbete. Kampanjlän sedan tidigare är Västra Götaland, Uppsala, Västerbotten och Skåne. Under året tillkom Norrbotten, Jämtland, Örebro och Värmland. Även Gotland, med engagemang från Finsam har med egna medel deltagit aktivt liksom Blekinge, Stockholm och Jönköping vilka också har resurser till förfogande för ökad aktivitet inom ramen för satsningen på Hjärnkoll. Kampanjledarna och projektgruppen har haft telefonmöten och fysiska möten i Stockholm för planering och avstämning. Stor kraft lades ner på att bygga upp livskraftiga kontaktnät som involverar kommuner, landsting och privat verksamhet. Att ambassadörsnätverken ingår i strukturer som kan fortsätta efter kampanjens slut har hög prioritet. Det senare har intensifierats under hösten och kommer att genomsyra nästa års arbete bland annat vid fortbildningar som erbjuds ambassadörerna under våren 2015. Ett särskilt stöd för föreningsutveckling har planerats.

Den (årliga) femte befolkningsundersökningen är nu genomförd. Utvärderingen visar på förstärkta effekter i form av förbättrade attityder i Hjärnkolls kampanjlän. Vid en jämförelse mellan 2009-2014 finns även flera positiva förändringar av attityder och beteenden för svarande i hela riket. CEPI, centrum för evidensbaserade psykosociala insatser har även på Hjärnkolls uppdrag genomfört två intervjustudier i syfte att följa upplevelsen av diskriminering bland personer med psykisk ohälsa som har en pågående kontakt med den psykiatriska vården. Studierna visar att upplevelsen av diskriminering har minskat inom viktiga områden och är ett viktigt tecken på att Hjärnkolls arbete har gett resultat.

350 ambassadörer är utbildade. Ambassadörerna är personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa, antingen egen eller som anhöriga. Cirka hälften av ambassadörerna är medlemmar i NSPH:s olika förbund. Ambassadörerna intervjuas i media, deltar som föreläsare på utbildningar och konferenser och genomför manifestationer, ofta tillsammans med föreningar och nätverk. (Samtliga ambassadörer har under 2014 erbjudits fortbildning där fokus i fortbildningen har inriktats på att säkra ett fortsatt arbete efter det att regeringsuppdraget avslutas och Riksförbundet Hjärnkoll tar vid. Fokusgrupper med ambassadörerna visar att arbetet med Hjärnkoll fyllt ett viktigt behov av möten och samtal med likasinnade och att det för många bidragit till ökad självkänsla och återhämtning, liksom en plattform för ambassadörerna att nå ut med sina erfarenheter och kanalisera sitt samhällsengagemang. Sedan 1 januari 2012 har 91 av Hjärnkolls ambassadörer kommit ut i arbete, studier och praktik. Uppdragen har fortsatt komma in och tyngdpunkten ligger alltmer år arbetslivet och flera beställare ligger långt ifrån den traditionella vård och omsorgssektorn

Under hösten 2013 har de ambassadörer som inte är anslutna till något kampanjlän getts möjlighet att söka medel, max 20 000 kronor per projekt, för att utveckla och genomföra en aktivitet som ökar genomslaget för Hjärnkolls budskap och uppdrag. Över 20 projekt har beviljats medel och har genomförts under 2014. Dessa kommer att presenteras på webben. Projekten har handlat om bl.a. ”Om jag vore sommarpratare”, deltagande i Blodomloppet, Samtalande bok och etikcafé på arbetsplatsen.

Vid SKL:s projekt Bättre vård mindre tvång – del 2 erhöll de fyra ambassadörer som medverkade vid de två första Genombrottsprogrammen den prissumma som vinnande teamet för bästa patientperspektiv, Karlskrona, fått från SKL. Motiveringen var att teamet nått sin framgång tack vare ambassadörernas medverkan. Under slutet av 2014 har ambassadörerna med lite extra stöd från Hjärnkoll gjort en studieresa till London och kampanjen ”Time to change”.

Beställningar av ambassadörer matchas i databasen mot uppgifter om diagnos, arbetslivserfarenhet, annan erfarenhet, medlemskap i någon av NSPH:s föreningar osv. Cecilia Andersson ansvarade för förmedlingen av ambassadörer. För administrativt stöd svarar Evelyn Wystråle. Marie Sjöberg, administratör för Hjärnkoll, anställdes under senhösten och har successivt tagit över ansvaret för ambassadörförmedlingen i samband med att Cecilia Andersson avslutar sitt uppdrag den 31 december 2014.

Antalet bokningar har stadigt ökat under året och kommer från stora beställare som SKL liksom från landsting, kommuner, företag och föreningar/nätverk.

Sedan januari 2012 till och med 31 juli 2014 har 2 117 ambassadörer deltagit på 1423 betalda uppdrag via Hjärnkolls förmedling. Därtill tillkommer ett okänt antal uppdrag som förmedlades direkt mellan en enskild ambassadör och uppdragstagare. Vi noterar en ökning av dessa engagemang som till viss del bidrar till egen försörjning och ökad självständighet för ambassadörerna. Under ett år förmedlas i genomsnitt 550 utbildningsuppdrag. Därutöver har ambassadörer förmedlats regionalt i sina olika kampanjlän. Stora beställare är psykiatrin men alltfler uppdrag är också kopplade till arbets- och sysselsättningsområdet.

Ett projekt för att motverka diskriminering i samband med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning startades i augusti 2012. Projektet resulterade bland annat i studiecirkelmaterialet ”Din egen rätt”. Under 2014 har 22 stycken sökt bidrag för eller genomfört cirklar i antingen Din egen rätt eller Din egen berättelse. I samarbete mellan Hjärnkoll, Sahlgrenska universitetssjukhuset och CEPI testas för första gången i Sverige den framgångsrika amerikanska insatsen NECT. Insatsen syftar till att bryta självdiskriminering bland personer med psykisk ohälsa. Denna form av insatser saknas inom den svenska vården och kunskapen om metoder för att arbeta med självstigma är låg. Förhoppningen är att resultaten ska vara så pass positiva att det lockar andra landsting att utveckla sina insatser på området.

6. Externa uppdrag

NSPH har i år liksom tidigare ingått i ett antal arbets- och referensgrupper, se [bilaga 4](#), uppdragslista. Flera grupper är kopplade till PRIO-satsningen, där NSPH är representerat i såväl departementets referens- och strategigrupp som i SKL:s externa strategigrupp. Därtill har flera nya uppdrag hos Socialstyrelsen tillkommit.

Övriga nya uppdrag under verksamhetsåret är:

- Referensgrupp angående hjälpmedel hos Socialstyrelsen.
- Beredningsgrupp för verksamhet med personligt ombud hos Socialstyrelsen.

- Dialogmöten kring barn som vårdas i psykiatrisk tvångsvård hos Socialstyrelsen.
- Referensgrupp för en systematisk översikt rörande instrument för suicidriskbedömningar hos Statens beredning för medicinsk utvärdering, SBU.
- Arbetsgrupp för att omarbeta skriften ”Att göra studiesituationen tillgänglig för vuxna med psykisk ohälsa” hos Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM.
- Samrådsgrupp för statlig kunskapsstyrning – inom ramen för ett projekt för att utveckla stöd till verksamheter som arbetar med psykisk ohälsa. Projektet drivs av Socialstyrelsen, Läkemedelsverket, SBU, Tandvårds- och Läkemedelsförmånsverket och Folkhälsomyndigheten.
- Deltagande i ett inledande möte om utbildning av baspersonal psykiatri/socialt behandlingsarbete hos SIS och SKL.
- Styrgrupp SibeR - ett svenskt internetbehandlingsregister för KBT vid depression, ångest och social fobi hos Karolinska Institutet.
- Utveckling av grunddata och indikatorer för barn och unga hos Socialstyrelsen.
- Utveckling av grunddata och indikatorer, för personer med komplicerad psykiatrisk problematik, också det hos Socialstyrelsen.
- Kunskapsstyrning för suicidprevention hos Folkhälsomyndigheten.
- Brukarråd hos Svenska Vård, en bransch- och näringspolitisk organisation för fristående verksamheter inom vård, omsorg och behandling.

Möjligheterna för representanter att få ersättning för sitt deltagande är dock inte lösta på det sätt som vi verkat för. I regel har deltagarna fått ersättning för resor, någon gång har man kunnat få logi, arvode och möjlighet till ersättning för förlorad arbetsinkomst.

Den roll och uppgift som NSPH:s representanter har haft är främst att:

- Representera och informera om NSPH:s roll, uppgift och plattform.
- Aktivt delta i diskussioner och annat arbete och lyfta fram patient-, brukar- och anhörigperspektiven och återföra frågeställningar till de övriga i nätverket
- Ge brukar-, patient- och anhörigperspektivet ett ansikte
- Bidra med egna erfarenheter och kunskaper
- Spegla hur inflytandet ser ut i landet och bidra till utvecklingen av lokala och regionala nätverk.

Återkopplingen från uppdragen sker till NSPH-kansliet och ibland ges möjlighet till korta rapporter vid nätverksmöten.

7. Ekonomi

NSPH fick för år 2014 ett statligt bidrag på 5 000 000 kr. Liksom tidigare tas inga medlemsavgifter ut. Hur medlen används redovisas i en ekonomisk rapport som lämnas tillsammans med denna verksamhetsberättelse i februari 2015.

Statsbidraget till NSPH har finansierat fortsatt nätverksarbete, men ett mer långsiktigt bidrag vore önskvärt. Även medlemsförbundens ekonomiska problem behöver lösas för att organisationerna ska kunna bidra fullt ut i PRIO-arbetet. NSPH har därför via AU flera gånger framfört till Socialstyrelsen och departementet att det behövs ytterligare resursförstärkning även till organisationerna.

Vidare har förslag till principer för arvodering av representanter som utför arbete i arbetsgrupper och kommittéer tagits fram och presenterats för både Socialstyrelsen, SKL och enskilda landsting/regioner. Listan har inte antagits nationellt, men gäller som riktlinjer för vår egen del och har även utgjort plattform för ersättningarna i Hjärnkoll.

8. Kansliet

Kansliet är beläget på Tjurhornsgränd 6 i Johanneshov, Stockholm, nära T-bana Globen, inrymt i Riksförbundet Attention's lokaler. Där finns också ett par sammanträdesrum som regelbundet används av AU, arbetsgrupper, projekt och andra grupper. I slutet av året hade NSPH nio personer anställda, se bilaga 5.

Post och distribution sköts av Erik Andersson, ekonomi av Eva Hagström. Båda är anställda av Attention och NSPH köper deras tjänster av Attention.

9. Slutord

Vi har just lagt ännu ett intensivt och spännande år bakom oss. Genom samarbetet i NSPH har vi tillsammans fått möjlighet att göra nya erfarenheter och lära av varandra. Det har gett oss ett större gehör i samhället. Sakta men säkert har fler och fler insett att våra organisationer är en stor resurs när det gäller att öka kvalitén i psykiatrin. Det finns oändligt mycket kvar att göra innan det som vi enats om i ”Så vill vi ha det” och i vår plattform blir verklighet. Arbetet måste hela tiden vidareutvecklas för att det ska motsvara våra egna och andras förväntningar. I ett nätverk kan och får alla bidra, det är nödvändigt för att ett gemensamt gott resultat ska kunna uppnås.

Idéer och förslag till hur vi kan utveckla vår verksamhet föds hela tiden, vilket är en stor styrka.

NSPH vill med denna verksamhetsberättelse framföra ett tack till alla som med stor iver och entusiasm bidragit till nätverkets utveckling och som hjälpt oss framåt. Tillsammans har vi på kort tid bidragit till att förbättra stödet för personer med psykisk ohälsa och deras anhöriga.

Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa:

Stockholm den 25 januari 2015

Ann-Kristin Sandberg
Riksförbundet Attention

Jan-Olof Forsén
Riksförbundet för Social och Mental
Hälsa – RSMH

Per G Torell
Schizofreniförbundet

Sonny Wählstedt
Riksförbundet för SuicidPrevention och
Efterlevandes Stöd – SPES